

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра охорони праці і безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної, методичної
та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк
«__» _____ 2019 р.

03-10-92

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **Program of the Discipline**

«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ» **«LIFE SAFETY AND CIVIL PROTECTION»**

спеціальність 103 «Науки про землю»
speciality 103 «Earth sciences»
спеціальність 144 «Теплоенергетика»
speciality 144 «Thermal power engineering»
спеціальність 145 «Гідроенергетика»
speciality 145 «Hydraulic power engineering»
спеціальність 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія
та водні технології»
speciality 194 «Hydrotechnical building, water engineering and
water technologies»

Рівне - 2019

Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Науки про землю», «Теплоенергетика», «Гідроенергетика», «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» спеціальності 103 «Науки про землю», 144 «Теплоенергетика», 145 «Гідроенергетика», 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології». – Рівне : НУВГП, 2019. - 16 с.

Розробник:

Довбенко В.С., канд. техн. наук, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Протокол від «01» липня 2019 року № 16

Завідувач кафедри охорони праці

і безпеки життєдіяльності,

д-р техн. наук, проф. _____

В.Л. Филипчук

Керівник групи забезпечення спеціальності

103 «Науки про землю», _____

В.Г. Мельничук

144 «Теплоенергетика», _____

О.П. Костюк

145 «Гідроенергетика», _____

О.А. Рябенко

194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» _____

М.М. Хлапук

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІВГ

Протокол від «___» _____ 2019 року № ___

Голова науково-методичної ради з якості ННІВГ _____

М.М. Хлапук

© Довбенко В.С., 2019

© НУВГП, 2019

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Науки про землю», «Теплоенергетика», «Гідроенергетика», «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є складовою частиною циклу вільного вибору дисциплін для підготовки студентів. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів: «Геологія», «Кліматологія», «Паливо і пристрої для його спалювання» та інші.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Основне завдання дисципліни полягає у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Майбутні фахівці мають бути переконаними в тому, що завдяки створенню здорових і безпечних умов праці та відповідного виробничого середовища можна значно підвищити

продуктивність та якість праці, скоротити виробничий травматизм та професійні захворювання.

В результаті вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» студенти з відповідних спеціальностей та напряму підготовки повинні бути здатними до вирішення професійних задач діяльності, пов'язаних з забезпеченням життя, здоров'я і працездатності під час трудової діяльності та володіти основними загальнокультурними та професійними компетенціями з безпеки та цивільного захисту.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, цивільний захист, джерела проходження небезпек, ідентифікація небезпек, небезпечний чинник, рівні надзвичайних ситуацій.

Abstract

The main objective of the discipline is to provide students with the knowledge, skills and abilities (competences) to effectively solve the problem of professional activity, with due regard to the requirements of occupational safety and guaranteeing the safety, life and health of workers in various fields of professional activity.

Future professionals need to be convinced that creating healthy and safe working conditions and an appropriate work environment can significantly increase productivity and quality of work, reduce occupational injuries and occupational diseases.

As a result of the study of the discipline "Life Safety and Civil Protection" students in the relevant specialties and areas of training should be able to solve the professional tasks of activities related to ensuring life, health and efficiency during work and to have basic general cultural and professional competences on security and civil protection.

Keywords: life safety, civil protection, sources of danger, hazard identification, dangerous factor, emergency levels

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 10 «Природничі науки», 14 «Електрична інженерія», 19 «Архітектура та будівництво»	обов'язкова	
	Спеціальність 103 «Науки про землю», 144 «Теплоенергетика», 145 «Гідроенергетика», 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»		
Модулів - 1	Освітньо-професійна програма: «Геологія», «Теплоенергетика», «Гідроенергетика», «Гідротехнічне будівництво»	Рік підготовки	
Змістових модулів - 2		4	5
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		7	9
Тижневих годин для денної форми навчання - 4 самостійної роботи студента - 2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень	Лекції	
		14 год	2 год
		Практичні	
		16 год	8 год
		Самостійна робота	
		60 год	80 год
Вид контролю			
залік	залік		

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання - 45 %

для заочної форми навчання - 10 %

Національний університет
водного господарства
та природокористування

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета є надання знань, умінь, компетенцій для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління безпекою та цивільним захистом, формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки в процесі трудової діяльності.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань, умінь і компетенцій ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог безпеки та цивільного захисту, гарантій збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту;

- способи та засоби захисту населення і територій від уражаючих чинників аварій, катастроф, стихійних лих, великих пожеж;

- завдання та організаційну структуру безпеки життєдіяльності та цивільного захисту України;

вміти:

- приймати рішення з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в межах своїх повноважень;

- проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку небезпеки та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на об'єкті господарювання відповідно до своїх професійних обов'язків;

- розуміти, розробляти і впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи безпеки та цивільного захисту,

організовувати заходи щодо захисту населення від наслідків аварій, катастроф, стихійних лих та в разі застосування сучасної зброї.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

1. Основні поняття, терміни та визначення безпеки життєдіяльності. Аксиоми безпеки життєдіяльності.
2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.
3. Матеріальні чинники предметної діяльності. Причини та наслідки небезпек.
4. Культура безпеки та ризик орієнтоване підхід в питаннях безпеки

Тема 2. Ризик орієнтований підхід в питаннях безпеки

1. Загальний аналіз та класифікація ризику. Концепція прийняттого ризику та ризик орієнтованого підходу в питаннях управління безпекою
2. Методичні підходи та головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику
3. Вибір методів та інструментів управління виявленим ризиком

Тема 3. Людина як елемент ергатичних систем

1. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки
2. Роль аналізаторів людини в забезпеченні її життєдіяльності
3. Особливості режиму діяльності людини
4. Підвищення психофізіологічної стійкості кадрів до професійних небезпек

Змістовий модуль 2. Цивільний захист

Тема 4. Причини виникнення, класифікація та моніторинг надзвичайних ситуацій

1. Надзвичайні ситуації та причини їх виникнення
2. Класифікація надзвичайних ситуацій
3. Організація цивільного захисту в Україні.
4. Моніторинг надзвичайних ситуацій

Тема 5. Єдина державна система цивільного захисту та запобігання виникненню надзвичайних ситуацій

1. Єдина державна система цивільного захисту
2. Планування заходів з цивільного захисту
3. Заходи запобігання виникнення НС. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення заходів

Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків

1. Основні завдання, принципи та заходи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій
2. Основні принципи ліквідування надзвичайних ситуацій та їх наслідків

Тема 7. Правове, соціальне та матеріальне забезпечення заходів цивільного захисту та природокористування

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	ла б.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності												
Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності	12	2	2			8	12	2				10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 2. Ризик орієнтований підхід в питаннях безпеки	12	2	2			8	12					12
Тема 3. Людина як елемент ергатичних систем	16	2	4			10	16		2			14
Змістовий модуль 2. Цивільний захист												
Тема 4. Причини виникнення, класифікація та моніторинг надзвичайних ситуацій	14	2	2			10	14		2			12
Тема 5. Єдина державна система цивільного захисту та запобігання виникненню надзвичайних ситуацій	14	2	2			10	12		2			10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків	14	2	2			10	12					6
Тема 7. Правове, соціальне та матеріальне забезпечення заходів цивільного захисту	8	2	2			4	12					6
Усього годин	90	14	16			60	90	2	8			80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Оцінка рівня небезпеки за допомогою структурно-логічних моделей	2	-
2.	Надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах	4	2
3.	Оцінка психофізіологічних властивостей людини	2	2
4.	Порядок класифікації надзвичайних ситуацій	2	-
5.	Оцінка хімічної обстановки при утворенні зон хімічного забруднення	2	2
6.	Оцінка радіаційної обстановки при радіаційному забрудненні місцевості	2	-
7.	Оцінка захисних властивостей захисних споруд цивільного захисту	2	2
	Усього	16	8

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до аудиторних занять – 30 год;
- підготовка до контрольних заходів – 30 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 60 год.

6.1. Завдання на самостійну роботу

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Міжнародні документи з питань безпеки життєдіяльності	6	8
2.	Стандарти та міжнародні документи з питань цивільного захисту	6	8
3.	Порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру	6	8
4.	Територіальні вимоги до розвитку і розміщення потенційно небезпечних виробництв	6	8
5.	Ідентифікація та паспортизація об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки	6	8
6.	Організаційна побудова системи управління безпекою та захистом у НС на підприємстві, в установі та організації	6	8
7.	Стійкість роботи об'єкта господарювання в надзвичайних ситуаціях	6	8
8.	Організація роботи постійної комісії із надзвичайних ситуацій об'єкта господарювання	6	8
9.	Порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру	6	8
10.	Територіальні вимоги до розвитку і розміщення потенційно небезпечних виробництв	6	8
	<i>Всього годин:</i>	60	80

7. Методи навчання

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» включає такі методи навчання як словесні, наочні і практичні. Лекція передбачає розкриття у словесній формі сутності явищ, наукових понять, процесів, які знаходяться між собою в логічному зв'язку та об'єднані загальною темою.

Наочні методи навчання передбачають, передусім, використання демонстрації та ілюстрації у вигляді мультимедійних презентацій.

Практичні методи навчання спрямовані на розв'язання, ситуаційних задач, сприяють формуванню умінь і навичок, логічному завершенні пізнавального процесу стосовно конкретного розділу, теми.

8. Методи контролю

Методом контролю є цілеспрямоване, систематичне спостереження викладача за діяльністю студентів.

Контроль знань студентів проводиться в усній та письмовій формах. Усне опитування здійснюється в індивідуальних (відповідь на запитання, яке в подальшому розбивається на ряд конкретних уточнюючих) та фронтальних (серія логічно пов'язаних між собою питань за невеликим обсягом матеріалів) формах. Підсумкове тестування є письмовою формою контролю знань студентів.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
15	15	15	15	15	15	10	

T 1, ... T7 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
90 – 100	зараховано
82-89	
74-81	
64-73	
60-63	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Довбенко В.С. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни "Безпека життєдіяльності" для студентів за всіма напрямками підготовки денної форми навчання / (03-09-17) Поліщук - Герасимчук Т.О., Довбенко В.С. - Рівне: НУВГП, 2015 - 33 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2923/1/03-09-17.pdf>

11. Рекомендована література

Базова

1. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності. – Рівне, 2003. – 404 с.
2. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. – Львів: Бескид Біт, 2005. – 304 с.
3. Безпека людини у надзвичайних ситуаціях: Навч. посібник / За ред. В.І. Голінька. – Дніпропетровськ: НГА України, 2000. – 128 с.

4. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
5. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник / За ред. Є.П. Желібо. – Львів: Новий Світ-2000, 2001. – 320 с
6. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тіщенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. – Київ: Кондор, 2003. – 424с.
7. Кучма М.М. Цивільна оборона (цивільний захист) / М.М. Кучма. - Львів: Магнолія, 2007. – 362 с.
8. Ярошевський М. М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності: навч. посібник : 2-е вид., доп. і доопр. / М. М. Ярошевський, В. М. Ярошевська, Д. М. Диновський. – К.: Професіонал, 2004. – 256 с.

Допоміжна

1. Гогіташвілі Г.Г. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами / Г.Г. Гогіташвілі, Є.Т. Карчевські, В.М. Лапін. - Київ: Знання, 2007. - 367 с.
2. ДСТУ ISO Guide 73-2013: Керування ризиком Словник термінів (ISO Guide 73:2009, IDT). [Чинний від 2014-07-01]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 17 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.kiev.ua>
2. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>